

Onderwerp Verzamelde input nieuwe beheerstrategie
ter bespreking

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 14 050

Bijlage(n) 1

Ons kenmerk 389865-2023

Datum 17-1-2024

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte lezer,

De huidige strategie voor het beheer van de openbare ruimte in de gemeente Groningen is ruim 20 jaar geleden ontwikkeld en sindsdien nauwelijks aangepast. De wereld om ons heen is in de tussentijd echter wel in hoog tempo veranderd en we staan anno nu voor andere opgaven dan 20 jaar geleden. Zo vraagt bijvoorbeeld de afnemende biodiversiteit om extra inzet en moeten we ingrijpende maatregelen treffen om de gevolgen van klimaatverandering op te kunnen vangen. Het coalitieakkoord “Het begint in Groningen; Voor wat echt van waarde is” richt zich op het sturen op deze opgaven, op wat echt van waarde is: welzijn van mensen en dieren, kwaliteit van onze leefomgeving en de leefbaarheid van onze planeet. Dit is reden om ook onze manier van beheren opnieuw tegen het licht te houden en na te gaan hoe we deze beter kunnen laten aansluiten bij de doelstellingen die we als gemeente nu nastreven. We zijn daarvoor in het afgelopen half jaar begonnen met het ophalen van input bij inwoners en bij een aantal belangrijke stakeholders. Daarnaast hebben we een eerste verkenning gedaan naar de opgaven en waarden waaraan een nieuwe beheerstrategie kan bijdragen en de dilemma’s die dat met zich mee kan brengen.

In deze brief staan we eerst kort stil bij de huidige strategie en vervolgens schetsen we de waarden waaraan een nieuwe beheerstrategie volgens ons kan bijdragen. Daarna vatten we voor u de belangrijkste resultaten van de eerste verkennende stappen samen.

Borgsystematiek.

In de afgelopen decennia was de wijze waarop het beheer en onderhoud van de gemeente Groningen werd uitgevoerd, vooral gericht op de beeldkwaliteit van de voorzieningen in de openbare ruimte. Hoe netjes en verzorgd willen we dat de openbare ruimte in de gemeente eruitziet? Rond de millenniumwisseling hebben we

Volgvel 1

daarvoor de BORG-systematiek ingevoerd als sturingskader voor het beheer en onderhoud. Dit is een systematiek waarin uw raad op basis van kwaliteitsbeelden kan bepalen welk onderhoudsniveau op de verschillende onderdelen en locaties wenselijk is. Door het werken met kwaliteitsbeelden en de financiële vertaling daarvan, werd het onderhoud en beheer transparant en konden beter afgewogen keuzes worden gemaakt in de inzet in het beheer en onderhoud. In de afgelopen decennia heeft de BORG systematiek ons zo goede diensten bewezen in de aansturing op dit voor de gemeente zo belangrijke thema.

Waardengestuurd beheer.

We zien echter diverse ontwikkelingen die het volgens ons nodig maken om de strategie voor het beheer en onderhoud te actualiseren. Ontwikkelingen bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, biodiversiteit, grondstoffenschaarste en gezondheid leiden tot omvangrijke opgaven die om een brede inzet vanuit meerdere disciplines vraagt. Ook op onderwerpen als inclusiviteit, betrokkenheid, veiligheid en het terugdringen van de CO2 uitstoot is inzet vanuit alle geledingen van belang om onze doelen te realiseren. De openbare ruimte is niet meer alleen of voornamelijk het “verzorgde decor” van onze samenleving maar kan daar ook op andere manieren een belangrijke bijdrage aan leveren. En beheer en onderhoud, dat dagelijks overal in de openbare ruimte plaatsvindt, biedt bij uitstek mogelijkheden om daar invulling aan te geven. Vanuit dit perspectief zijn wij van mening dat beeldkwaliteit niet meer de enige afwegingsfactor zou moeten zijn voor het bepalen van de inzet in beheer en onderhoud. Zo kan minder vaak maaien van gras bijvoorbeeld gunstig zijn voor de biodiversiteit. Groot onderhoud en vervangingen waren tot nu toe veelal gericht op instandhouding en herstel van de bestaande inrichting. Maar soms kunnen we met een paar aanpassingen en beperkte extra middelen ervoor zorgen dat een straat dan ook meteen groener, klimaatadaptiever en gezonder wordt. Vanuit beheer kan zo een bijdrage worden geleverd aan het (sneller) realiseren van de inrichtingsprincipes uit de *Leidraad Openbare Ruimte*. Mooie recente voorbeelden hiervan zijn te vinden in de Kobaltstraat en de Riouwstraat, waar de bomen vervangen moesten worden. Dat was direct aanleiding om de verharding te verbeteren zodat betere groeiomstandigheden voor de bomen ontstaan, er minder wateroverlast en hitte ontstaat en de biodiversiteit versterkt kan worden.

Om naast beeldkwaliteit ook andere thema's en waarden beter mee te kunnen wegen bij het beheer en onderhoud, zijn we begonnen met het verkennen van mogelijkheden voor een nieuwe beheerstrategie. Een beheerstrategie waarin naast beeldkwaliteit ook andere waarden worden betrokken bij het bepalen van de inzet. Een ontwikkeling van beeldgestuurd beheer naar een breder waardengestuurd beheer.

We realiseren ons daarbij dat de inzet op een bepaalde waarde soms ten koste kan gaan van een andere waarde. In dergelijke gevallen is het van belang om te bepalen welke waarde dan prioriteit moet krijgen.

Omdat we ons goed bewust zijn van hoe belangrijk beheer en onderhoud is voor de inwoners van onze gemeente en voor onze partners in de openbare ruimte, zijn we allereerst begonnen met het ophalen van input voor deze nieuwe strategie. We hebben daarvoor een vragenlijst onder inwoners afgenomen en met diverse stakeholders en doelgroepen gesproken.

Vragenlijst onder inwoners.

De vragenlijst richtte zich op drie hoofdonderwerpen:

- Wat vinden inwoners van de thema's klimaatontwikkeling, biodiversiteit en gezondheid?
- Welke onderhoudsaspecten in de openbare ruimte vinden inwoners het belangrijkste?
- Hoe kijken inwoners aan tegen de eigen rol in het beheer van de openbare ruimte?

Vanaf eind september heeft de vragenlijst twee weken uitgestaan bij het inwonerspanel Groningen Gehoord. Om het bereik van verschillende bewonersgroepen verder te optimaliseren is op negen locaties¹ op pleinen, markten en bij opleidingscentra de vragenlijst live afgenomen. Tenslotte hebben we de verschillende bewonersorganisaties nog gevraagd om vanuit hun specifieke rol en betrokkenheid de vragenlijst in te vullen. In totaal hebben ruim 5.000 inwoners² de vragenlijst ingevuld.

Hierna zetten we de resultaten van de vragenlijst op een rij. Deze resultaten zijn in een talkshow op 3 november 2023 als onderdeel van het Let's Gro festival teruggekoppeld aan geïnteresseerden en daarnaast gepresenteerd in een artikel van de Gezinsbode op 29 november 2023 en via de verschillende gemeentelijke communicatiekanalen. Het volledige rapport over de resultaten van de vragenlijst treft u aan als bijlage bij deze brief.

Klimaatverandering

Ruim driekwart (78 %) van de deelnemers gaf aan zich zorgen te maken over klimaatverandering. Bijna alle respondenten (97 %) steunen de maatregelen die de gemeente neemt op dit gebied, zoals het aanbrengen van meer groen tegen hitte en wateroverlast.

Tips en suggesties betroffen vooral extra groen planten, tegels vervangen door gras en het autovrij maken van de binnenstad. Daarnaast werd voorgesteld om bewoners te betrekken, informeren en stimuleren bij plannen voor vergroening.

Biodiversiteit

Net als bij klimaatverandering geeft ook 78 % van de geënquêteerden aan zich zorgen te maken over de afname van biodiversiteit. Ook steunt bijna iedereen (97 %) de maatregelen van de gemeente ter bevordering van de biodiversiteit, zoals het planten van verschillende soorten bomen en het zaaien van bloemmengsels. Tips en suggesties

¹ Aanvullend op de online enquête zijn inwoners live benaderd voor het invullen van de vragenlijst op de volgende 9 locaties: Broerplein, Overwinningsplein, winkelplein Selwerd, Koopmansplein Ten Boer, winkelcentrum Vinkhuizen, Zernikecomplex, Alfacollege Boumaboulevard, winkelcentrum Lewenborg en Raadhuisplein Haren.

² De verdeling van respondenten over de gebiedsdelen komt redelijk goed overeen met de werkelijke verdeling in Groningen. Bij de verdeling naar leeftijd en opleidingstype zijn sommige groepen onder- of oververtegenwoordigd. Op deze eigenschappen zijn de resultaten dan ook geen volledig representatieve afspiegeling van alle Groningers. Met 5000 ingevulde vragenlijsten kan echter worden gesproken van een goede respons en geven de resultaten waardevolle informatie voor de ontwikkeling van een nieuwe beheerstrategie.

Volgvel 3

betroffen vooral een beter beheer van het huidige groen en minder kappen en maaien. De kleine minderheid die de maatregelen van de gemeente niet steunt, vindt dat de gemeente zich meer moet focussen op onderhoud van de leefomgeving, soms door juist meer te maaien.

Ontmoeten, sporten en spelen

De openbare ruimte kan een belangrijke functie vervullen voor ontmoeten, sporten en spelen. Een meerderheid van 62 % geeft aan tevreden te zijn met de mate waarin hun woonomgeving uitnodigt voor ontmoeten, sporten en spelen. Bij een onderverdeling naar leeftijd blijkt dat 75-plussers minder tevreden (52 %) zijn dan gemiddeld over dit aspect van de openbare ruimte. Bij de suggesties kwam vooral naar voren dat er behoefte is aan meer bankjes. Daarnaast werd een aantal keren de behoefte aan meer voorzieningen voor oudere kinderen en ouderen genoemd.

Onderhoudsniveau

Op de vraag hoe inwoners het onderhoudsbudget zouden verdelen, geldt dat driekwart voor alle onderdelen de voorkeur heeft voor het huidige of een hoger onderhoudsniveau. Voor “onkruid op straat verwijderen” en “schoonmaken van verkeersborden” vindt respectievelijk 27 % en 19 % dat een lager onderhoudsniveau acceptabel is. Verder valt op dat een meerderheid (64 %) het onderhoud van groen belangrijk vindt. 69 % heeft voorkeur voor een hoger onderhoudsniveau op zwerfvuil. Bij een rangschikking van onderwerpen komt deze laatste bovenaan, gevolgd door het leeghalen van prullenbakken. Het vlak maken van stoepen volgt op de derde plaats. De deelnemende inwoners uit Haren en Ten Boer vinden het vlak maken van stoepen het belangrijkste.

Eigen rol in beheer

Een ruime meerderheid van 81 % geeft aan weleens zwerfafval op te ruimen en 57 % haalt weleens rommel voor een waterput weg. Van de deelnemers die een stoep voor het huis hebben, veegt 81 % van de deelnemers deze wel eens schoon. Oudere respondenten en inwoners van Ten Boer en Oost zijn het meest actief in deze vormen van zelfbeheer. Op de vraag of bewoners zelf beheer op zich zouden willen nemen door bijvoorbeeld een plantvak of prullenbak te adopteren, reageerde een kwart van de deelnemers positief. 39 % gaf aan dat niet te zien zitten en 36 % gaf aan dit niet te doen maar hier wel interesse in te hebben.

Ruim 55 % geeft aan weleens een melding over iets in de openbare ruimte bij de gemeente te hebben gedaan. Bijna een vijfde (19 %) gaf aan niet bekend te zijn met deze mogelijkheid. Bij die laatste groep zitten vooral veel jongeren tussen 16 en 27 jaar; 55 % van deze groep is niet bekend met *meldingen.groningen.nl*.

Gesprekken met stakeholders.

In september en oktober 2023 hebben we gesproken met diverse stakeholders die een belangrijke relatie hebben met het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. We hebben hun in grote lijnen geïnformeerd over de voorgestane ontwikkeling naar waardengestuurd beheer en gevraagd naar de raakvlakken die zij zien en de aandachtspunten die zij daarvoor mee willen geven.

We hebben in dit verband gesproken met

Volgvel 4

- Natuurorganisaties
- waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aas
- Toegankelijk Groningen
- Woningbouwcorporaties
- Contractus (samenwerkingsverband van studentenverenigingen)
- WIJ Groningen
- Dierenbescherming
- Dorpenoverleg Ten Boer³
- GCC

Het voert te ver om in deze brief alle onderwerpen uit de gesprekken te belichten, daarom beperken we ons hier tot de hoofdlijn. In het algemeen werd door de stakeholders positief gereageerd op de ontwikkeling naar waardengestuurd beheer en meer focus op bijvoorbeeld klimaatadaptatie en het versterken van de biodiversiteit. Een aantal stakeholders benoemde parallellen met hun eigen inzet. Voorbeelden daarvan zijn de maatregelen om de biodiversiteit te verbeteren door waterschappen en het streven naar goede leefomstandigheden voor dieren door de Dierenbescherming. Daarnaast kwam de behoefte aan nadere afstemming naar voren, bijvoorbeeld op het gebied van oeverbeheer, afkoppelen, maaibeeld, kapbeleid en toegankelijkheid. Een terugkerend thema waar aandacht voor werd gevraagd was een goede communicatie naar inwoners. Dit wordt gezien als een essentieel thema om draagvlak en begrip voor bepaalde keuzes in het beheer te verkrijgen.

Basale keuzes.

De verzamelde input leidt tot een aantal basale vragen waarin voor een nieuwe beheerstrategie keuzes gemaakt moeten worden. Graag bespreken we met u hoe u tegen onderstaande vragen aankijkt en wat dit voor de hoofdlijnen van een nieuwe beheerstrategie betekent.

Differentiatie versus Uniformiteit

Uit de vragenlijst blijkt dat inwoners uit verschillende gebiedsdelen verschillende voorkeuren hebben ten aanzien van de inzet in beheer. Zo scoort het vlak maken van stoepen het hoogst in Ten Boer en in Haren en vindt men in de rest van de gemeente zwerfvuil aanpak het belangrijkste. Willen we daarom inzetten op verschillende onderhoudsniveaus per gebiedsdeel? Of hanteren we in alle gebiedsdelen dezelfde kwaliteitsnorm en wordt onze inzet bepaald door de afwijking van die norm?

Ook in de inzet op waarden kan worden gekozen voor differentiatie of uniformiteit in de verschillende stadsdelen. Met differentiatie kan overall maatwerk worden geleverd, maar daar staat tegenover dat de organisatie, aansturing en uitvoering van beheer en onderhoud complexer en dus duurder wordt.

³ andere bewonersorganisaties hebben input via enquête geleverd

Volgvel 5

Focus op welke waarden?

In het voorgaande zijn negen verschillende waarden⁴ benoemd waarin beheer van de openbare ruimte een bijdrage kan leveren. Wanneer we op alle waarden in gelijke mate zouden inzetten vanuit beheer, zal dat leiden tot sterke versnippering van de inzet en dus een trage vooruitgang. Daarom is het van belang om te bepalen op welke waarden we met voorrang willen inzetten vanuit het beheer. Beheer – en dan vooral groen- en rioolbeheer – biedt met name mogelijkheden om een substantiële bijdrage te leveren aan het versterken van de biodiversiteit en voor klimaatadaptatie. Het ligt daarom voor de hand deze waarden in ieder geval prioriteit te geven in een strategie voor waardengestuurd beheer. Vraag is dan welke waarde(n) we daarnaast in de nieuwe beheerstrategie prioriteit willen geven.

Zelfbeheer consolideren of uitbreiden

Uit de resultaten van de vragenlijst (b)lijken veel inwoners op enige manier iets te doen in het schoonhouden van de openbare ruimte of interesse te hebben in een vorm van zelfbeheer. Op diverse manieren worden vanuit het beheer momenteel vormen van zelfbeheer gefaciliteerd en georganiseerd. Onder de noemer *Groningen schoon dankzij mij* zijn bijvoorbeeld 3500 stille krachten actief in het schoonhouden van de gemeente en op veel plekken worden boomspiegels of geveltuintjes ingeplant en onderhouden door bewoners. Willen we de huidige inzet op zelfbeheer consolideren of zien we redenen en mogelijkheden om hierin verder te gaan?

Dilemma's

Wanneer we ervoor kiezen om in het beheer bijdragen te leveren aan meerdere belangrijke opgaven waarvoor we staan, worden we ook geconfronteerd met de spanningen die dat met zich mee brengt en keuzes die daarin nodig zijn. Inzet op de ene waarde kan op gespannen voet staan met een andere waarde. We noemen hieronder een aantal concrete voorbeelden. Graag bespreken we met u hoe u tegen deze dilemma's aan kijkt en welke keuzes u zou willen maken.

Uitstraling (netjes en verzorgd) versus Biodiversiteit (minder strak en meer natuurlijk groen)

We zijn gewend om te werken aan de hand van beeldkwaliteit. Veel Nederlanders houden ervan als het strak en netjes is. Tegelijkertijd zijn er belangrijke redenen om meer te doen aan het versterken van de biodiversiteit. Dit uit zich bijvoorbeeld in extensief maaibeheer. Een deel van de inwoners vindt dat prachtig, maar een ander deel bestempelt dat als 'rommelig' of nog erger.

Klimaatadaptatie (o.a. meer bomen) versus CO2-reductie (o.a. zonnepanelen)

Om klimaatadaptief te worden, zijn bomen een heel belangrijk middel. Bomen geven schaduw, geven verkoeling door verdamping, kunnen veel water opvangen, enzovoort. Tegelijk staan we voor de opgave om onze energievoorziening te verduurzamen. Zonnepanelen op dak horen daarbij. Schaduw van bomen kan daarbij belemmerend

⁴ In beginsel gaat het om de volgende waarden: klimaatadaptatie, biodiversiteit, uitstraling, circulariteit, gezondheid, inclusiviteit, betrokkenheid, veiligheid en het terugdringen van de CO2 uitstoot.

Volgvel 6

zijn. Moeten bomen dan wijken voor zonnepanelen? Of gaan bomen 'voor'? Wat betekent dit voor inrichting en beheer van de openbare ruimte?

Gezondheid (o.a. door voorzieningen voor ontmoeting) versus Veiligheid (overlast)
Veel gemeenten willen dat inwoners elkaar in de openbare ruimte kunnen ontmoeten. De openbare ruimte kan zo bijdragen aan gezondheid en welzijn. Daarbij horen plekken waar je kunt zitten, zoals bankjes en picknicksets. Maar, dit kan ook voor overlast en spanningen zorgen, bijv. door 'hangjongeren'.

Veiligheid (bijv. door meer verlichting) versus Biodiversiteit en CO2-reductie (o.a. door minder verlichting)

Voor een hoger veiligheidsgevoel is meer verlichting vaak een maatregel die wordt genomen. Maar dit kan een negatief effect hebben op bijvoorbeeld vogels of vleermuizen, die last hebben van (te veel) licht. Ook voor mensen zelf kan lichtvervuiling storend zijn. In het kader van milieu en energiebesparing is het ook wenselijk zuinig om te gaan met licht.

Biodiversiteit (bijv. door minder maaien) versus Klimaatadaptatie (o.a. door goten schoonhouden)

Om de biodiversiteit te verbeteren, maaien we het gras minder vaak. Gevolg daarvan is ook dat het zaad van uitgebloeide grassen meer in de goot terecht komt, waardoor er meer gras in de goten groeit. Dat belemmert de waterafvoer bij hevige regenbuien waardoor er vaker water op straat blijft staan.

Vervolg.

Op 7 februari is een beeldvormende bijeenkomst gepland waarin we u verder meenemen in de ontwikkeling van de nieuwe beheerstrategie.

We willen samen met u op hoofdlijnen de richting voor een nieuwe strategie voor het beheer van de openbare ruimte in Groningen verkennen.

Vervolgens verwachten we voor de zomer een concept-strategie vast te kunnen stellen die we direct na de zomervakantie voor inspraak ter inzage zullen leggen. In het laatste kwartaal van 2024 verwachten wij het voorstel voor de nieuwe beheerstrategie samen met de inspraakresultaten ter besluitvorming aan u te kunnen voorleggen. Daarna kan in 2025 worden begonnen met de transitie naar deze nieuwe strategie voor het beheer van de Groninger openbare ruimte.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

burgemeester,
Koen Schuiling

secretaris,
Christien Bronda

Deze brief is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.